

Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Chełmie
Chełmskie Towarzystwo Naukowe

Aktualne problemy społeczne Ukrainy i Polski. Aspekty partnerstwa instytucji państwowych i organizacji pozarządowych

Chełm – 2021

Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Chełmie
Chełmskie Towarzystwo Naukowe

**Aktualne problemy społeczne Ukrainy i Polski.
Aspekty partnerstwa instytucji państwowych i
organizacji pozarządowych**

Redakcja naukowa:

Halina Bejger
Oleg Lisovets
Swietłana Borysiuk

Chełm – 2021

Recenzenci:

dr hab., prof. **Mykola Krylovets**

Niżyński Państwowy Uniwersytet im. M. Gogola

dr hab. prof. PWSZ w Chełmie **Roman Jusiak**

Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Chełmie

Aktualne problemy społeczne Ukrainy i Polski. Aspekty partnerstwa instytucji państwowych i organizacji pozarządowych: monografia. Red. nauk.: H. Bejger, O. Lisovets, S. Borysiuk. Chełm: Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Chełmie; Chełmskie Towarzystwo Naukowe, 2021. 190 s.

Publikacja stanowi kontynuację serii monografii zbiorowych „Aktualne problemy społeczne Ukrainy i Polski” w ramach międzynarodowej współpracy naukowej Niżyńskiego Państwowego Uniwersytetu im. Mykoły Gogola z Państwową Wyższą Szkołą Zawodową w Chełmie. Niniejsza monografia porusza aspekty partnerstwa w rozwiązywaniu współczesnych problemów społecznych. Autorzy zajmują się teoretycznymi i praktycznymi zagadnieniami partnerstwa instytucji państwowych i organizacji pozarządowych, identyfikują aktualne trendy partnerstwa społecznego. Wyniki badań naukowych pomagają udoskonalić koncepcję zrównoważonego rozwoju społecznego obu krajów.

ISBN

978-83-956345-0-5

Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Chełmie

u. Poczтовая 54, Chełm 22-100, Polska

Spis treści

Wstęp	5
--------------------	---

Część I

TEORIA I PRAKTYKA PARTNERSTWA W SYSTEMIE INSTYTUCJI SFERY SPOŁECZNEJ

Rozdział 1. Teoretyczne i metodologiczne aspekty badań socjologicznych w zakresie partnerstwa w zarządzaniu instytucjami społecznymi

Igor Meschan, Viktor Kuzmin, Maria Kuzmina..... 9

Rozdział 2. Rozwój inicjatyw wolontariackich jako narzędzia aktywizacji zasobów ludzkich społeczności lokalnych

Tetiana Lyakh, Tetiana Spirina..... 22

Rozdział 3. Statystyka płci jako czynnik w kształtowaniu ustawodawstwa uwzględniającego kwestie płci: doświadczenia Ukrainy i Unii Europejskiej

Olena Bezborodova..... 31

Rozdział 4. Miejsce instytucji społeczeństwa obywatelskiego w systemie zwalczania przemocy uwarunkowanej płcią

Viktorija Sychova, Iryna Krasnolobova..... 48

Rozdział 5. Społeczno-pedagogiczny usługa – „Uniwersytet Trzeciego Wieku”: teoretyczne i metodologiczne zasady i doświadczenie partnerstwa instytucji sfery społecznej

Antonina Kononchuk..... 60

Rozdział 6. Doświadczenie partnerstwa społecznego w realizacji projektu „Przygotowanie konsultantów-wolontariuszy do pracy w Telefonie Zaufania metodą równy z równym”

Swietłana Borisyuk, Halina Beiger..... 76

Część II

EDUKACYJNE ASPEKTY PARTNERSTWA SPOŁECZNEGO

<i>Rozdział 1. Współczesne wyzwania systemu wychowania i edukacji na przykładzie problemu pajdokracji</i> <i>Paweł Skrzydlewski</i>	94
<i>Rozdział 2. Teoria i praktyka organizowania partnerstwa społecznego uczelni z pozaszkolnymi placówkami oświatowymi</i> <i>Swietłana Khlebik, Oleg Lisovets</i>	109
<i>Rozdział 3. W poszukiwaniu nowych kompetencji współczesnego nauczyciela. Partnerstwo rodziców i nauczycieli w kreowaniu przestrzeni aksjologicznej dziecka</i> <i>Beata Komorowska</i>	120
<i>Rozdział 4. Pedagogika partnerstwa w nowej ukraińskiej szkole</i> <i>Tetiana Gordienko, Nadija Bilousova</i>	131
<i>Rozdział 5. Nowoczesne podejście do wprowadzenia edukacji włączającej w szkołach wyższych Ukrainy</i> <i>Anna Zaplatinskaya, Tetiana Chernenko, Swietłana Borisyuk</i>	145
<i>Rozdział 6. Interakcje specjalistów sfery społecznej w zakresie rozwiązywania problemu childfree w środowisku młodzieży</i> <i>Lesia Klimenko, Ruslan Novgorodsky, Halina Bejger</i>	163
Bibliografia	177
Informacja o Autorach	189

Część I

TEORIA I PRAKTYKA PARTNERSTWA W SYSTEMIE INSTYTUCJI SFERY SPOŁECZNEJ

Rozdział 1

Teoretyczne i metodologiczne aspekty badań socjologicznych w zakresie partnerstwa w zarządzaniu instytucjami społecznymi

Igor Meschan, Viktor Kuzmin, Maria Kuzmina

Теоретико-методологічні аспекти соціологічного вивчення соціального партнерства в управлінні соціальними закладами

Igor Meщan, Viktor Кузьмін, Марія Кузьміна

Актуальність проблеми

Створення ефективної системи соціального захисту населення в Україні є одним з пріоритетних завдань соціальної політики держави, що передбачає якісну перебудову системи управління соціальним обслуговуванням населення відповідно до нових соціально-економічних викликів і потреб населення, що домінують. Це вимагає впровадження нових, більш гнучких і ефективних підходів до управління закладами соціального обслуговування, що базуються на досягненнях соціологічної науки, а саме соціології управління, соціології соціальної роботи.

У зв'язку із цим, особливої актуальності набуває проблема вивчення змістовних, структурно-функціональних особливостей та механізмів реалізації соціального партнерства в управлінні закладами соціального обслуговування на регіональному рівні, оскільки соціальна взаємодія, заснована на партнерській взаємодії суб'єктів соціального управління, здатна не тільки забезпечувати ефективне функціонування системи соціального обслуговування населення, а й адаптуватися до кардинальних змін у соціальній сфері загалом.

Аналіз останніх наукових досліджень

Питання ефективності системи соціального обслуговування населення були і є предметом наукових розвідок та гострих дискусій у соціологічному дискурсі. Сучасні дослідження соціального партнерства здійснюються в межах соціально-філософських концепцій і соціологічних парадигм, зокрема структурно-функціонального підходу, центральною проблемою якого є інституціоналізація системи надання соціальних послуг (Р. Мертон, Т. Парсонс, Н. Смелзер). Не менш значущою є роль теорій суб'єктивної спрямованості (П. Бурдьє, М. Вебер, Ю. Габермас, Е. Гідденс, Н. Луман).

Сучасні перетворення в соціально-політичній сфері українського суспільства вимагають якісно нових підходів в управлінні соціальними процесами і соціальною

політикою. Особливого значення набуває застосування концепції соціального партнерства в управлінні системою соціального захисту і соціального обслуговування.

Теоретико-історичні аспекти генезису поняття «соціальне партнерство»

Розглянемо генезис поняття «соціальне партнерство» у суспільній і науковій думці. У сучасній науці простежуються два основні принципові підходи до трактування соціального партнерства. Один з підходів передбачає розуміння соціального партнерства в концептуальному зрізі – як соціальну взаємодію між різними секторами суспільства. Інший підхід, інструментальний, виявляє сутність соціального партнерства через соціальну взаємодію соціальних суб'єктів у певній сфері життєдіяльності соціуму.

Зазначивши, таким чином, загальні підходи до визначення соціального партнерства, розглянемо тепер стисло генезис цього феномена, етапи розвитку концепції соціального партнерства. При цьому, в якості методологічного інструменту скористаємося ідеально-типовим веберівським підходом², що дозволяє абстрагуватися від моделей реального історичного стану соціального партнерства, і розглядатимемо лише теоретичний вираз (основні конструкти) цього феномену. При такому підході генезис соціального партнерства представляється у вигляді послідовної зміни різних соціально-філософських, соціально-економічних парадигм розвитку цієї ідеї.

Перший етап розвитку ідеї соціального партнерства відноситься до античного періоду і пов'язаний з іменами Платона й Аристотеля. Платон, виводячи модель «ідеальної держави», підкреслював його ключову відмінність від натурально-природного стану суспільства, в якому панували культ сили і боротьба всіх проти всіх. Ця відмінність полягала в новому громадському порядку, ідеалом якого стали гармонія відносин рівних і вільних громадян, сумісного, відкритого і раціонального обговорення і рішення проблем. Другим видатним давньогрецьким мислителем, який розробляв концепцію ідеальної справедливої держави був Аристотель. Він ставить в основу поняття ідеального суспільного устрою категорію справедливості, яка пов'язана у нього з загальним благом. Справедливість додає легітимності суспільним діям і формам життя. Вона збігається з моральністю в її проекції на соціальну сферу, відповідає на запитання про призначення і зміст спільного, об'єднаного, соціально-упорядкованого існування в суспільстві і державі³. Саме ці античні ідеї солідарності громадян як рівних і вільних індивідів склали перший синтез ідей соціального партнерства.

Другий етап наукових пошуків щодо сутності соціального партнерства доводиться на кін. XVI – поч. XVII ст. і поч. XVIII ст. Соціальне партнерство виступає як ідеологічна основа концепції «суспільного договору», що знайшло своє відображення у працях Т. Гоббса, Дж. Локка, Ж-Ж. Руссо, П. Гольбаха, Д. Дідро, Ш. Монтеське. Отже, другий етап наукового обґрунтування соціального партнерства

² Иванов С. А. Социальное партнерство как феномен цивилизации. *Социальное партнерство*. 2006. № 5. С. 8-13.

³ Коляда В. И., Колomoец С. М., Назаренко А. Г. *Философия. Психология. Социология: Генезис гуманитарных наук*. Античность. Запорожье: Издавецъ, 1997. 200 с.

мав у своїй основі нову модель розвитку суспільства, що ґрунтувалася на правових відносинах різних соціальних груп і прошарків.

Третій етап розвитку ідейної основи соціального партнерства, як зазначає С. Іванов, бере початок з др. пол. XVIII ст. і завершується у пер. пол. XX ст. На цьому етапі можна зафіксувати концептуалізацію раціоналістичних ідей з домінантною позицією проблем соціальної взаємодії. Цей період наукового пошуку змістовних характеристик соціального партнерства асоціюється з А. Смітом, І. Кантом, Г. Гегелем, О. Контом, Е. Дюркгеймом, М. Вебером, К. Марксом. Соціальне партнерство розглядалося як сутнісна характеристика громадянського суспільства, розвинення ідеї якого набули значного поширення. Взагалі, важливим аспектом третього етапу формування концепції соціального партнерства був перехід від суто ідеалістичної моделі соціальної взаємодії до праксеологічної, яка більш пристосована до умов суспільного життя, враховує об'єктивну даність та умови, які існують у суспільстві. Проблеми соціального партнерства стали одним з головних предметів побудови різних ідеологічних доктрин ідейно-політичних концептів, що обумовило певний вектор розвитку наукового знання про закономірності розвитку соціуму.

Четвертий етап розвитку наукових пошуків змісту соціального партнерства став розгортатися з середини XX ст. з виникнення теорій розвитку суспільства: «індустріального суспільства», «постіндустріального суспільства», «цивілізаційного підходу», «постмодернізму» тощо. В якості основної сутнісної складової цього етапу можна виділити інструментальний підхід до соціального партнерства. При цьому соціальне партнерство розглядалося як базис громадянського суспільства і відповідно оновлена система високо розвинених відносин у суспільстві, що визначають умови для побудови соціальної держави. Д. Бел, А. Турен, У. Бек, Ю. Габермас, П. Андерсон, А. Селігмана, Р. Інглхарта та інші дослідники виступили корифеями концептуалізації ідей соціального партнерства на цьому етапі. Вони визначили спрямованість наукових пошуків у площині громадянського суспільства і трансформаційних трендів цивілізації⁴.

Отже, соціальне партнерство на сучасному етапі розвитку соціологічної науки пов'язується із концепціями громадянського суспільства як основи суспільної взаємодії. Так, Дж. Александер визначає громадянське суспільство як сферу людської солідарності⁵, М. Уольцер визначає громадянське суспільство як «простір непримусової людської асоціації», а Ю. Габермас розуміє громадянське суспільство як сферу розвитку громадської думки через суспільну взаємодію і як життєвий простір особистості⁶. Їх погляди об'єднує категорія соціальної взаємодії соціальних суб'єктів на основі принципів солідарності і субсидіарності.

Відзначаючи появу нових теорій розвитку сучасних суспільств, що в тому або іншому ступені базуються на ідеях соціального партнерства, не можна не відзначити, що в основі багатьох з них лежать концепти теорії соціальної дії, блискуче розвиненої Т. Парсонсом⁷. Консенсус, рівновага, згода є в парсонсовській теорії

⁴ Іванов С. А. Социальное партнерство ... С. 8-13.

⁵ Александер Дж. После неофункционализма: Деятельность, культура и гражданское общество. [пер. с англ. Т. В. Дорофеевой]. *Социология на пороге XXI века*. Москва: Интеллект, 1998. С. 231-249.

⁶ Хабермас Ю. Политические работы [пер. с нем. О. И. Величко]. Москва: Праксис, 2005. 368 с.

⁷ Парсонс Т. Структура социального действия. Москва: Академический Проект, 2000. 880 с.

найважливішими ознаками нормального стану системи. Саме ці категорії є системоутворюючими і для соціального партнерства як способу охорони суспільства від соціальних конфліктів і потрясінь.

Найважливіший внесок в розуміння природи соціального партнерства, особливо як комунікативного і діяльнісного феномена, вносять концепції сучасних теоретиків соціальної науки: П. Бурд'є, Е. Гіденса, Н. Лумана, Ю. Габермаса та ін. Аналіз соціального партнерства в термінах «комунікативної раціональності» Ю. Габермаса⁸, «інтерсуб'єктивного дискурсу» Е. Гіденса⁹, з позицій теорії соціальних полів П. Бурд'є¹⁰, загальній теорії соціальних систем Н. Лумана¹¹ дозволяє розширити уявлення про соціальне партнерство як інтеграційний суспільний феномен, що конститує, до певної міри, не тільки соціальні зв'язки і взаємодії, але і саму соціетальну структуру суспільства, розвиток соціальних рис держави.

Отже, історичний аналіз розуміння соціального партнерства дозволяє виділити базовий модус цього феномену – соціальне партнерство як взаємодія соціальних суб'єктів (соціальна взаємодія).

У сучасній соціологічній науці соціальне партнерство як категорія характеризується багатоаспектністю, різносторонністю та широтою розуміння й трактування. Соціальне партнерство трактується у вузькому і широкому сенсах. Виходячи з цього виділяють дві групи досліджень, які відображають дві моделі соціального партнерства: тред-юніоністську і міжсекторну. Тред-юніоністська модель (модель «трипартизму») соціального партнерства є механізмом взаємин між державними органами, працедавцями і профспілками; міжсекторна модель соціального партнерства виступає специфічним типом суспільних відносин між різними соціальними групами, шарами, спільнотами і владними структурами, а якщо точніше – як модель взаємодії трьох секторів суспільства: влади (держави), бізнесу і громадянського суспільства.

Однією з соціологічних дефініцій соціального партнерства в моделі «трипартизму» можна вважати визначення, надане В. Міхеєвим: «Соціальне партнерство – це система відносин його основних суб'єктів і інститутів з приводу стану, умов, змісту і форм діяльності різних соціально-професійних груп, спільнот і прошарків¹². Інший науковець, А. Базиліук, досліджуючи виробничі процеси, представляє соціальне партнерство як форму взаємодії різних суб'єктів суспільних відносин, вказуючи на компроміс, спільну працю і соціальну справедливість як основні принципи соціального партнерства в сфері соціально-трудова відносин¹³.

Отже, у вузькому сенсі соціальне партнерство є поліаспектним явищем:

– це специфічний тип соціально-економічної взаємодії між соціальними спільнотами, прошарками, класами та іншими елементами соціальної структури;

⁸ Хабермас Ю. Политические работы ... 368 с.

⁹ Гарфинкель Г. Исследования по этнометодологии. Санкт-Петербург: Питер, 2007. 335 с.

¹⁰ Бурдье П. Начала. Choses dites; [пер. с фр. Н. А. Шматко]. Москва: Socio-Logos, 1994. 288 с.

¹¹ Луман Н. Формы помощи в процессе изменения общественных условий. *Социологический журнал*. 2000. № 1-2. С. 16-35.

¹² Михеев В. А. Основы социального партнерства: теория и политика: учеб. для вузов. Москва: Экзамен, 2001. 158 с.

¹³ Базиліук А. Соціальне партнерство як засіб вирішення соціально-економічних проблем. *Україна: аспекти праці*. 1997. № 1. С. 22-25.

– це механізм соціальної взаємодії між органами державної влади, найманими працівниками та роботодавцями;

– це специфічний вид економічної взаємодії, характерний для ринкової економіки, спрямований на встановлення ефективного балансу на засадах рівноцінної співпраці працівників і роботодавців і реалізації їх основних інтересів

Н. Піроженко розширює розуміння змісту соціального партнерства з суто економічного до соціально-політичного. Тобто соціальне партнерство є елементом соціальної системи, який спрямований на реалізацію принципів демократії. Інакше кажучи, соціальне партнерство сприяє здійсненню ефективної соціальної взаємодії у структурній триєдності, що існує у певній сфері. У ній відповідно зароджуються, трансформуються і діють особливі типи діяльності, що обумовлюють, легітимізують, інституціоналізують ту чи іншу площину соціального партнерства. Н. Піроженко свідомо не використовує загальновізнані поняття при характеристиці соціального партнерства: «сторона», «двостороннє», «трьохстороннє», «багатостороннє» в сферах соціальної або економічної взаємодії. Науковець розширює зміст терміна «соціальне партнерство», семантично доповнюючи його поняттями «сектор», «міжсекторальне партнерство»¹⁴.

Таким чином, в широкому сенсі соціальне партнерство виступає як міжсекторна взаємодія держави, громадянського суспільства і соціально відповідального бізнесу. Ця концепція розглядає як суб'єктів партнерства три основні сектори суспільства – владу, бізнес і некомерційні організації, а як предмет партнерства – весь спектр соціальних проблем. Отже, в межах соціологічної рефлексії соціальне партнерство розуміється як міжсекторна взаємодія між представниками двох або трьох секторів. Такої ж думки дотримується у своїх наукових пошуках і В. Якимець, який при цьому також акцентує увагу на синергетичності, яка виникає під час поєднання різних ресурсів з боку різних секторів (некомерційного сектору, бізнесу, держави) при розв'язанні різних соціальних в межах соціального партнерства¹⁵.

Наукові підходи до визначення соціального партнерства

На сьогодні існує декілька наукових підходів до вивчення соціального партнерства в соціологічній теорії, які базуються на фундаментальних положеннях теорій соціальної взаємодії Т. Парсонса, Дж. Міда, Е. Гофмана, Дж. Хоманса та ін.

Серед нових наукових підходів слід відзначити мережевий підхід, управлінський (менеджерський) підхід, аксіологічний підхід, модусний підхід. Так, останніми роками в літературі робляться спроби розробити мережевий підхід до оцінки сутності міжсекторного соціального партнерства, де в якості базового елемента розглядається наявність особливої соціальної мережі. Наприклад, А. Ловкова вважає, що «міжсекторне партнерство є взаємовигідною співпрацею органів місцевого самоврядування, бізнесу і громадських організацій, що спрямована на підвищення якості життя місцевої громади і забезпечує синергетичний ефект від

¹⁴ Піроженко Н. В. Механізми становлення та розвитку соціального партнерства органів публічної влади і неурядових некомерційних організацій: автореф. дис. ... канд. держ. упр.: 25.00.02. Одеса, 2007. 20 с.

¹⁵ Якимець В. Н. Межсекторное социальное партнерство: основы, теория, принципы, механизмы. Москва: Эудиториал УРСС, 2004. 384 с.

об'єднання ресурсів різних акторів і активізації раніше прихованих ресурсів місцевої громади»¹⁶.

Управлінський, або менеджерський, підхід міжсекторного соціального партнерства. визначає соціальне партнерство як сукупність взаємозв'язаних і збудованих в певній послідовності методів рішення соціальних проблем шляхом реалізації контактів між інститутами, що сформувалися в ході людської діяльності в різних її областях¹⁷.

Аксіологічний (ціннісний) підхід акцентується на ціннісних аспектах функціонування міжсекторного партнерства, що має в своїй основі системну теорію Т. Парсонса¹⁸ про систему суспільства і домінуючу і визначальну роль культурної системи в формуванні соціальної взаємодії. Згідно цього підходу, що модель соціального партнерства характеризується ціннісною орієнтацією суб'єктів взаємодії на соціальні ціннісно-сміслові категорії як: соціальна рівність, право, соціальна справедливість, соціальний діалог, соціальна відповідальність, солідарність, гуманізм, толерантність¹⁹.

Модусний підхід до визначення сутності міжсекторного партнерства представлений в працях С. Іванова, який вважає, що соціальне партнерство є складним, полісуб'єктним соціокультурним явищем соціального життя, що обумовлене існуванням, діяльністю і взаємодією соціальних суб'єктів, які володіють певними ціннісними орієнтаціями і виконуючими певні соціальні ролі²⁰. Соціокультурний аналіз соціального партнерства з позицій модусного підходу розглядає цей феномен під різними точками зору, основою для яких служать різні набори його атрибутивних властивостей, що відображають ту або іншу якісну сторону цього феномена. Виділяються три базові модуси: а) соціальне партнерство як соціальна дія; б) соціальне партнерство як взаємодія соціальних суб'єктів; в) соціальне партнерство як соціокультурний феномен. Тим самим автор намагається синтезувати різні соціологічні підходи до розуміння соціального партнерства.

Як інститут сучасного демократичного суспільства і принцип соціальної політики розглядає соціальне партнерство М. Туленков, визначаючи його як механізм пом'якшення соціальної напруженості, що виникає в суспільній системі, який здатний збалансувати соціальні протиріччя між різними соціальними прошарками, групами і державою, а також створити необхідні соціальні технології для розв'язання соціальних криз та забезпечити підтримку соціального розвитку²¹. Автор при визначенні соціального партнерства виходить із концепції «трипартизму» як взаємодії соціальних суб'єктів у формі переговорного процесу.

¹⁶ Ловкова А. А. Взаимодействие органов местного самоуправления, общественных организаций и бизнеса как форма социального партнерства: автореф. дис. ... канд. социол. наук: 23.00.02. Саратов, 2009. 25 с.

¹⁷ Собчук Н. В. Основные подходы к интерпретации понятия межсекторного социального партнерства в современном мире. *Научный вестник УрАГС*. 2008. № 4 (5). С. 10-15.

¹⁸ Парсонс Т. Структура социального действия... 880 с.

¹⁹ Галлямов Р. Р., Горбунова Г. Д. Отечественные и зарубежные определения понятия «межсекторное социальное партнерство»: сравнительный анализ основных подходов. *Вестник ВЭГУ*. 2013. № 1 (63). С. 26-32.

²⁰ Иванов С. А. Социальное партнерство ... С. 8-13.

²¹ Туленков М. В. Соціальна політика в Україні: шляхи формування та реалізації: навч.-метод. розробка. Київ: ІПК ДСЗУ, 2007. 34 с.

В зарубіжній літературі міжсекторне соціальне партнерство найчастіше трактується як співпраця між урядовими організаціями, корпораціями бізнесу і некомерційними організаціями, метою якого є досягнення стійкого розвитку території²². Наприклад, М. Уорнер і П. Грінер пропонують наступне визначення міжсекторного соціального партнерства: союз між сторонами, що представляють уряд, бізнес, громадянське суспільство, в якому стратегічно об'єднуються ресурси і здібності кожної із сторін і яке засноване на принципах розділення ризиків, витрат і загальної вигоди²³. Одночасно в працях зарубіжних авторів про міжсекторне соціальне партнерство йдеться як про нову структуру суспільства, яка починає організовуватися і відповідати на соціальні проблеми і питання. Так, С. Ваддок розглядає партнерство як зобов'язання корпорації або групи корпорацій працювати з організаціями з різних економічних секторів (урядового або некомерційного)²⁴.

З погляду М. Джоргенсена, міжсекторне соціальне партнерство в наш час просувається як безпрограшна модель високого потенціалу, в якій співпраця між трьома секторами суспільства збільшує можливості вирішення насущних проблем і робить важливий внесок у розвиток громадянського суспільства, а також вигідна іншим партнерам співпраці²⁵.

Таким чином, в зарубіжній літературі міжсекторне соціальне партнерство розглядається: по-перше, як безперервний процес взаємовигідної співпраці, що постійно розвивається, між державою, бізнесом, і некомерційними організаціями. Кожний з учасників цієї співпраці має свої інтереси й одержує в ході реалізації свою користь, а не діє в альтруїстичних цілях; по-друге, міжсекторне соціальне партнерство поступово розвивається не просто в «суму» векторів взаємодії його членів, але на певному етапі воно переростає в абсолютно іншу якість, складаючи, врешті-решт, функціональну основу повноцінного громадянського суспільства.

Соціальне партнерство, на думку С. Олефір, має три виміри:

- відносний – характеризує сучасний тип трансформаційного суспільства з ринковою економікою і певним видом відносин у суспільстві;
- ідеологічний – передбачає узгодження ідей, інтересів різних соціальних груп, соціальних спільнот у соціальній структурі суспільства;
- технологічний – передбачає алгоритм у вигляді послідовності окремих етапів щодо вирішення цивілізованим шляхом конфліктів у соціально-виробничій сфері. При чому якщо перші два виміри реалізуються на республіканському рівні, то третій втілюється на рівні внутрішньої організаційної (у сфері відносин з приводу виробництва) та між організаційної взаємодій (між роботодавцями, працівниками, органами державної влади та місцевого самоврядування) за для обміну думками,

²² Stacey M. The Myth of Community Studies. *British Journal of Sociology*. 1989. Vol. XX. № 2. P. 140-146.

²³ Галлямов Р. Р., Горбунова Г. Д. Отечественные и зарубежные определения понятия «межсекторное социальное партнерство»... С. 26-32.

²⁴ Waddock S. Building Successful Social Partnership. *Sloan Management Review*. 1988. № 4. Vol. 29. P. 17-23.

²⁵ Jorgensen M. Evaluating cross-sectoral partnerships. *Working paper presented at the conference «Public-private partnerships in the post WSSD context»*. Copenhagen Business School, 2006. P. 354-365.

ухвалення рішення з приводу важливих соціально-економічних питань, мінімізації конфліктів та досягнення соціальної стабільності²⁶.

Отже, в сучасній соціології соціальне партнерство розглядається в трьох основних формах:

- у сфері соціально-трудових відносин (як модель «трипартизму»);
- як міжсекторну взаємодію трьох секторів суспільства: держави, бізнесу і громадянського суспільства;
- як суттєвий принцип державної соціальної політики на основі соціальної справедливості і солідарності.

Особливого значення сьогодні набуває друга форма соціального партнерства, заснована на міжсекторній взаємодії – між державою, бізнес-структурами і громадянами (організаціями громадянського суспільства), яка має стати основою соціального управління.

На думку С. Дубенко, Н. Нижко та Л. Лапко, функціональність соціального партнерства в міжсекторальному вимірі українського суспільства дасть змогу:

- розвинути потенціал соціального управління та сприяти більш ефективній реалізації ним своїх завдань;
- стимулювати продуктивність побудови і генезу громадянського суспільства²⁷.

Міжсекторний підхід до вивчення соціального партнерства актуалізується в контексті управління закладами соціального обслуговування. Сучасний стан реформування системи соціального захисту і соціального обслуговування населення в Україні потребує якісно нових форм, методів, технологій і механізмів управління. Чинником таких змін може виступити міжсекторне соціальне партнерство як взаємодія державних органів управління, соціально відповідального бізнесу, громадських організацій і територіальної громади в управлінні закладами соціального обслуговування з метою підвищення ефективності їх функціонування і організаційного розвитку. При чому в ціннісній основі такої соціальної взаємодії лежать принципи соціальної справедливості, субсидіарності і солідарності.

Соціальне партнерство як міжсекторна взаємодія держави, громадянського суспільства і соціально відповідального бізнесу

Розглянемо зміст, структуру та функції соціального партнерства в управлінні соціальними закладами. Соціальне партнерство виступає як чинник управління в різних сферах суспільства. Найбільш розроблена концепція соціального партнерства в сфері соціально-трудових відносин, але в умовах становлення і розвитку громадянського суспільства, формування нової стратегії соціальної політики (в сторону її поступової лібералізації) і зменшення ролі держави в соціальному забезпеченні, міжсекторне соціальне партнерство набуває значення в управлінні системою соціального захисту і соціального обслуговування населення, особливо на

²⁶ Олєфіров С. Ю. Соціальне партнерство як механізм взаємодії громадянського суспільства та влади [Електронний ресурс]. *Державне управління: удосконалення і розвиток*. 2013. № 9. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/631>.

²⁷ Нижник Н., Дубенко С., Пашко Л. Соціальне партнерство як виклик сьогодення. *Політичний менеджмент*. 2005. № 2 (11). С. 46-54.

регіональному рівні, на рівні місцевого самоврядування і місцевих територіальних громад, де функціонує система закладів соціального обслуговування.

Майже всі наукові підходи до вивчення соціального партнерства, не зважаючи на розбіжності у виділенні досліджуваного аспекту партнерських відносин, визначають в якості основного змісту, базового модусу взаємодію соціальних суб'єктів – соціальну взаємодію трьох секторів суспільства: держави, бізнесу і громадянського суспільства. Отже, змістом соціального партнерства в загальному вигляді є соціальна взаємодія.

В соціології соціальна взаємодія виступає як система, яка включає в себе, як мінімум дві особи (чи дві соціальні групи) або особу і соціальну групу²⁸. З іншого боку, соціальна взаємодія представляє собою поведінку особи або соціальних груп, яка набуває особистісного і соціального сенсу для індивідів, соціальних груп і соціуму в цілому²⁹. Як зазначено в соціологічній енциклопедії Г. Осіпова термін «соціальна взаємодія» відображає характерологічні, структурні, змістовні соціальні відносини між індивідами (соціальними спільнотами). При цьому індивіди (соціальні спільноти) мають різну спеціалізацію (тип діяльності), розташування (соціальний статус) та функціональність (соціальна роль) в структурі суспільства³⁰. Таким чином, соціальна взаємодія відображає взаємовідносини між особами та соціальними групами.

Отже, соціальна взаємодія в соціальному партнерстві передбачає взаємовідносини між соціальними групами, взаємодії яких обумовлені реалізацією власних цілей на основі паритету і консенсусу, а в системі соціального обслуговування мають ще і суспільну значимість.

Для повнішого опису і подальшого аналізу міжсекторного соціального партнерства використаємо системний і інституційний підходи. В загальному вигляді під соціальною системою розуміється сукупність елементів (різних соціальних груп, шарів, соціальних спільнот), що знаходяться між собою в певних відносинах і зв'язках і утворюючих певну цілісність³¹. Для аналізу соціального партнерства як соціальної системи, скористаємося структурно-функціональним підходом Т. Парсонса, який зазначає, що «соціальна система складається з безлічі індивідуальних акторів, що взаємодіють один з одним в ситуації, що має, принаймні, фізичний аспект і аспект зовнішнього середовища; акторів, які мотивовані згідно тенденції до «оптимізації задоволення» і чіє відношення до обставин (і один до одного зокрема) визначається і здійснюється відповідно до системи структурованих культурою колективних символів»³². Т. Парсонс описав ряд функціональних особливостей соціальної системи³³. Функціонал системи спрямований на задоволення певних потреб суспільства, при цьому передбачає чотири напрями реалізації: адаптивний передбачає пристосування системи до зовнішніх умов, до того ж система має здійснювати соціальний контроль за внутрішнім середовищем, ціледосягання –

²⁸ Управление организацией: энциклопед. слов. Москва: ИНФРА, 2001. 822 с.

²⁹ Лукашевич М. П., Туленков М. В., Яковенко Ю. І. Соціологія. Основи загальної, спеціальних та галузевих теорій: підручник. Київ: Каравела, 2008. 544 с.

³⁰ Российская социологическая энциклопедия / под общ. ред. Г. В. Осипова. Москва: НОРМА–ИНФРА-М, 1999. 672 с.

³¹ Философский словарь / [под ред. И. Т. Фролова]. 4-е изд. Москва: Политиздат, 1987. 445 с.

³² Parsons T., Shils E. Towards a general theory of action. Cambridge: Harvard University Press, 1951. 530 p.

³³ Ритцер Дж. Современные социологические теории. Санкт-Петербург: Питер, 2002. 688 с

досягнення визначеного результату системою, інтегративний – координацію елементів соціальної системи, латентний – формування, підтримку цінностей суспільства. Виходячи з теорії Т. Парсонса, кожна з систем дії виконує певні функції. Поведінковий організм реалізовує функцію пристосування до зовнішнього середовища, система особистості передбачає функцію ціледосягання, соціальна система – інтегрує поведінку індивідів та соціальних спільнот, система культури спрямована на репродукцію духовних цінностей³⁴.

Міжсекторне соціальне партнерство в соціальному обслуговуванні як соціальна система при взаємодії із зовнішнім середовищем здатна змінити відносини елементів, тобто свою структуру, що представляє мережу впорядкованих і взаємообумовлених зв'язків між елементами системи. В цьому випадку особливої значущості набуває як зовнішнє середовище соціальної системи, так і внутрішня структура. Істотними характеристиками міжсекторного соціального партнерства є цілісність і інтеграція структурних елементів. В цьому випадку цілісність забезпечується єдністю цілей взаємодії і загальними цінностями і уявленнями про ту або іншу соціальну проблему, на рішення якої спрямовані спільні зусилля трьох секторів. Більш того, об'єднання ресурсів і їх взаємопроникнення, а також соціальні зв'язки і соціальні взаємодії, що виникають в процесі міжсекторного соціального партнерства, забезпечують необхідну інтеграцію і цілісність структурних елементів – держави, бізнесу і громадянського суспільства.

Соціальне партнерство в управлінні соціальним обслуговуванням являє собою функціональну систему, причому структура соціально-партнерського управління закладами соціального обслуговування є багатошаровою. Так, Д. Неліпа визначає наступну структуру системи соціального партнерства, до якої належить комунікативна, регулятивна, функціональна та інституціональна підсистеми³⁵. Комунікативна підсистема – охоплює соціальні відносини, тобто ті взаємозв'язки суб'єктів соціального партнерства, які утворюються у процесі реалізації соціального партнерства. Регулятивна або нормативно-регулятивна підсистема – формує сукупність соціальних норм, які виступають регулятором соціальної взаємодії між суб'єктами соціального партнерства. Функціональна підсистема соціального партнерства спрямована на побудову механізму соціальної взаємодії між суб'єктами соціального партнерства. Інституціональна (організаційно-інституціональна) підсистема складається з інституцій соціального партнерства та є джерелом соціальних зв'язків та соціальної взаємодії, які виникають між ними. Вона дає можливість для формування соціального консенсусу між суб'єктами соціального партнерства. Ці інституції, виходячи із мети, можуть існувати на довгостроковій та короткостроковій основі. В сфері соціального обслуговування інституціональний аспект соціального партнерства передбачає створення як організаційних структур і проєктів, так і органів управління із залученням представників усіх секторів суспільства.

Структуру соціальних систем Т. Парсонс аналізував, застосовуючи чотири типи незалежних змінних: цінності, норми, актори (індивіди, соціальні групи, організації) і

³⁴ Парсонс Т. Структура социального действия ... 880 с.

³⁵ Неліпа Д. В. Особливості інституціоналізації соціального партнерства (політологічний аналіз): автореф. дис. ... канд. політ. наук: 23.00.02. Київ, 2005. 20 с.

ролі³⁶. Соціальна система складається з комбінації вище перерахованих структурних компонентів. Щоб досягти стабільності в системі, актори і ролі повинні керуватися певними цінностями і нормами, а самі цінності і норми інституціоналізуються, оскільки вони втілюються в життя конкретними акторами і ролями. Виходячи з цього структурно-функціональний аналіз соціального партнерства в управлінні закладами соціального обслуговування спрямований на визначення місця ціннісно-нормативної системи, суб'єктів соціального партнерства (акторів) і статусно-рольових позицій в соціальному партнерстві, які представляють структурний функціонал в системі соціального партнерства.

Цінності системи соціального партнерства в управлінні закладами соціального обслуговування формуються під впливом системи культури, яка володіє, за Т. Парсонсом, здатністю контролювати інші системи соціальної дії. Т. Парсонс дає визначення системи культури виходячи з її взаємовідносин з іншими системами соціальної дії. Культура виконує медіативну функцію в процесі соціальної взаємодії між індивідами та сполучає їх з соціальною системою. Культура має здатність до проникнення у інші системи, при цьому вона може ставати їх складовою, принаймні частково. Культура інтерпретується як, впорядкована система символів, яка виступає орієнтирами для агентів, інтерналізованими аспектами системи особистості і інституціоналізованими зразками в соціальній системі³⁷.

Отже, культура відображена в ціннісно-нормативній системі суспільства, а тому носить символічний характер, що надає їй можливість передаватися від системи до системи, від однієї особистості до іншої через механізми соціалізації.

Отже, символізований, суб'єктивізований зміст культури також додає їй і інша властивість – здатність контролювати інші системи дії. Отже, система культури формує цінності і норми соціального партнерства, серед (виходячи із змісту соціального партнерства в соціальному обслуговуванні) яких можна виділити: досягнення узгодженої взаємодії між організаціями, групами, шарами суспільства і владними структурами; узгодження соціально-економічної політики; регулювання соціально-трудова відносин; правові норми; цінності взаєморозуміння, відповідальності, терпимості, готовності до компромісу, соціальної справедливості, соціальної субсидіарності, соціальної відповідальності тощо. Ці цінності і норми допомагають системі утримувати рівновагу і розвиватися, виступаючи орієнтаціями для певних акторів і ролей соціального партнерства в управлінні закладами соціального обслуговування.

Важливо відзначити, що міжсекторне соціальне партнерство є не тільки соціальною системою, а й соціальним інститутом. Концепцію соціальної системи розробив американський соціолог-теоретик Т. Парсонс у пізніших працях. Її центральним поняттям є інституалізація, спроможна створити відносно стійкі форми взаємодії – соціальні інститути. Вказані моделі регулюються нормативно і інтегруються з культурними зразками поведінки. У такий спосіб інституалізація зразків ціннісних орієнтацій становить загальний механізм інтеграції соціальних систем³⁸.

³⁶ Парсонс Т. Вказ. пр. 880 с.

³⁷ Ритцер Дж. Современные социологические теории ... 688 с.

³⁸ Parsons T., Shils E. Towards a general theory... 530 p.

При розгляді міжсекторного соціального партнерства в межах інституційного підходу можемо виділити сукупність соціальних суб'єктів – організацій державного, комерційного і некомерційного секторів, напрям діяльності і виконання конкретних функцій – вирішення соціально значущих проблем, а також норми і правила регулювання партнерства – нормативно-правова база.

Виділення суб'єктів соціального партнерства як чинника управління закладами соціального обслуговування може бути здійснено на трьох ієрархічних рівнях: макrorівні, мезорівні і мікрорівні. На макrorівні зміст соціального партнерства полягає у взаємодії трьох секторів суспільства – держави, бізнесу і громадянського суспільства як суб'єктів формування моделі соціальної політики, системи соціального захисту і соціального обслуговування як її складової. Основними управлінськими функціями соціального партнерства на цьому рівні є: узгодження інтересів різних соціальних груп; зняття і пом'якшення соціальної напруженості і соціальної нерівності в суспільстві; забезпечення соціальних гарантій і умов життєдіяльності; формування ефективної і оптимальної системи соціального обслуговування на загальнодержавному рівні.

На мезорівні зміст соціального партнерства в управлінні соціальним обслуговуванням полягає у взаємодії органів місцевого самоврядування, закладів соціального обслуговування, комерційних організацій соціально відповідального бізнесу, громадських організацій і територіальних громад. Серед функцій соціального партнерства на мезорівні можна виділити: організація мережі закладів соціального обслуговування з дотриманням принципів доступності і територіальності; контроль за використанням бюджетних і позабюджетних коштів; моніторинг і оцінка якості надання соціальних послуг.

На мікрорівні соціальне партнерство проявляється як взаємодія між надавачем (конкретний заклад соціального обслуговування, соціальний працівник) і отримувачем соціальних послуг (клієнт закладу соціального обслуговування). Основними функціями соціального партнерства на цьому рівні є: соціозахисна, адаптивна (реадаптивна) функція і функція соціалізації (ресоціалізації) особистості.

Отже, соціальне партнерство в управлінні закладами соціального обслуговування відрізняється полісуб'єктністю. Це такий тип управління, в якому беруть участь представники всіх груп суспільства опосередковано або безпосередньо. Розглянемо більш детально основні суб'єкти соціального партнерства і їх функції в управлінні системою соціального захисту і соціального обслуговування (державна, комерційні і некомерційні організації).

Держава в національній системі соціального обслуговування виконує провідну роль як на функціональному, так і на організаційно-управлінському рівні³⁹, але з розвитком громадянського суспільства поширюється тенденція зменшення ролі держави в наданні соціальних послуг – держава стає замовником соціальних послуг від недержавних організацій, покладаючи на себе, насамперед, бюджетне фінансування універсальних програм і контроль за якістю соціальних послуг, створення нормативно-правових, адміністративно-управлінських і фінансово-економічних умов міжсекторного соціального партнерства в сфері надання

³⁹ Негель Л. С., Макаренко Л. Л. Світовий досвід розвитку соціального партнерства та його формування в Україні. *Стратегічна панорама*. 2004. № 2. С. 96-103.

соціальних послуг і управління системою закладів соціального обслуговування. На мезорівні соціального управління суб'єктами соціального партнерства виступають органи місцевого самоврядування.

Іншим суб'єктом соціального партнерства в системі соціального обслуговування виступають бізнес-структури, які відіграють провідну роль у формуванні соціальної політики, реалізації соціальних програм, створенні благодійних фондів тощо. Концепцією, яка відображає діяльність бізнес-структур в соціальній сфері, є концепція соціальної відповідальності бізнесу.

Висновки

Визначено, що соціальне партнерство як соціальне явище розглядають у двох іпостасях: як прояв партнерської взаємодії у соціально-трудої сфері (тред-юніоністська модель, модель «трипартизму») і як специфічний тип соціальної взаємодії між різними соціальними групами, спільнотами та владними структурами, міжсекторну взаємодію трьох секторів суспільства: держави, бізнесу й громадянського суспільства (міжсекторна модель). Саме міжсекторне соціальне партнерство набуває актуальності в контексті підвищення ефективності управління соціальними закладами. У межах міжсекторної моделі визначено такі підходи до вивчення соціального партнерства: інституціональний, мережевий, управлінський (менеджерський), аксіологічний, модусний, кожен з яких висвітлює відповідні аспекти проблеми.

Аргументовано, що змістовною основою соціального партнерства в управлінні соціальними закладами є соціальна взаємодія суб'єктів соціального партнерства, яка представлена на макрорівні як взаємодія різних секторів суспільства з метою оптимізації системи соціального обслуговування; на мезорівні – як взаємодія органів місцевого самоврядування, структур соціально відповідального бізнесу і громадських організацій з метою організаційного розвитку закладів соціального обслуговування; на мікрорівні – як взаємодія надавачів і отримувачів соціальних послуг з метою соціального захисту та соціальної інтеграції особистості. Міжсекторне партнерство як систему розглядають через категорії теорії соціальної дії, такі як: цінності, норми, актори (індивіди, соціальні групи, організації) і статусно-рольові позиції тощо.

Informacja o Autorach

Bejger Halina – dr – Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Chełmie, Katedra Pedagogiki.

Bezborodova Olena – studentka studiów doktoranckich – Państwowa Akademia Administracji Publicznej przy Prezydencie Ukrainy, Charkowski Regionalny Instytut Administracji Publicznej, Katedra Polityki Społecznej i Humanitarnej w Charkowie (Ukraina).

Bilousova Nadija – kandydat nauk pedagogicznych, docent – Niżyński Państwowy Uniwersytet im. M. Gogola (Ukraina), Katedra Pedagogiki, Edukacji Podstawowej i Zarządzania Oświatą.

Borisyuk Swietłana – kandydat nauk pedagogicznych, docent – Niżyński Państwowy Uniwersytet im. M. Gogola (Ukraina), Katedra Pedagogiki Społecznej i Pracy Socjalnej.

Chernenko Tetiana – starszy wykładowca – Niżyński Państwowy Uniwersytet im. M. Gogola (Ukraina), Katedra Wychowania Przedszkolnego; studentka studiów doktoranckich – Państwowy Pedagogiczny Uniwersytet im. M. P. Dragomanowa (Ukraina).

Gordienko Tetiana – kandydat nauk pedagogicznych, docent – Niżyński Państwowy Uniwersytet im. M. Gogola (Ukraina), Katedra Pedagogiki, Edukacji Podstawowej i Zarządzania Oświatą.

Khlebig Swietłana – kandydat nauk pedagogicznych, docent – Niżyński Państwowy Uniwersytet im. M. Gogola (Ukraina), Katedra Pedagogiki Społecznej i Pracy Socjalnej.

Klimenko Lesia – asystentka – Niżyński Państwowy Uniwersytet im. M. Gogola (Ukraina), Katedra Pedagogiki Społecznej i Pracy Socjalnej.

Komorowska Beata – dr – Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Chełmie, Katedra Pedagogiki.

Kononchuk Antonina – kandydat nauk pedagogicznych, docent – Niżyński Państwowy Uniwersytet im. M. Gogola, Ukraina, Katedra Pedagogiki Społecznej i Pracy Socjalnej.

Krasnolobova Iryna – studentka studiów doktoranckich – Państwowa Akademia Administracji Publicznej przy Prezydencie Ukrainy, Charkowski Regionalny Instytut Administracji Publicznej, Katedra Polityki Społecznej i Humanitarnej (Ukraina).

Kuzmina Maria – studentka studiów doktoranckich – Państwowy Uniwersytet „Politechnika Zaporozska”, Katedra Pracy Socjalnej i Psychologii.

Kuzmin Viktor – kandydat nauk socjologicznych, docent – Państwowy Uniwersytet „Politechnika Zaporozska”, Katedra Pracy Socjalnej i Psychologii.

Lisovets Oleg – dr hab., prof. – Niżyński Państwowy Uniwersytet im. M. Gogola (Ukraina), kierownik Katedry Pedagogiki Społecznej i Pracy Socjalnej.

Lyakh Tetiana – kandydat nauk pedagogicznych, docent – Kijowski Uniwersytet im. B. Grinczenko, kierownik Katedry Pracy Socjalnej i Pedagogiki Społecznej.

Meschan Igor – kandydat nauk socjologicznych, docent – Państwowa Akademia Administracji Publicznej przy Prezydencie Ukrainy (Kijów, Ukraina), Katedra Polityki Społecznej i Humanitarnej.

Novgorodskiy Ruslan – kandydat nauk pedagogicznych, docent – Niżyński Państwowy Uniwersytet im. M. Gogola (Ukraina), Katedra Pedagogiki Społecznej i Pracy Socjalnej.

Skrzydlewski Paweł – dr hab. prof. PWSZ w Chełmie – Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Chełmie, Katedra Pedagogiki.

Spirina Tetiana – kandydat nauk pedagogicznych, docent – Kijowski Uniwersytet im. B. Grinczenko, Katedra Pracy Socjalnej i Pedagogiki Społecznej.

Sychova Viktorija – dr hab., prof. – Charkowski Państwowy Uniwersytet im. W. N. Karazina, (Ukraina), Katedra Socjologii Zarządzania i Pracy Socjalnej.

Zaplatinskaya Anna – kandydat nauk pedagogicznych, docent – Państwowy Pedagogiczny Uniwersytet im. M. P. Dragomanowa (Ukraina), Katedra Ortopedagogiki, Ortopsychologii i Rehabilitacji.

Polsko-ukraińska współpraca naukowa Chełm-Niżyn: 2013-2021

Wspólne publikacje pedagogiczne

Katedry Pedagogiki Społecznej i Pracy Socjalnej
Niżyńskiego Państwowego Uniwersytetu im. M. Gogoła (Ukraina) i
Katedry Pedagogiki Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w
Chełmie

Monografie:

- Робота на телефоні довіри* / Г. Бейгер, С. Борисюк, Lublin 2013.
- Niedostosowanie społeczne. Teorie i doświadczenia*, red. H. Bejger, R. Kartaszyńska, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa, Chełmskie Towarzystwo Naukowe, Chełm 2014.
- Problemy osób niepełnosprawnych we współczesnym świecie*, red. H. Bejger, M. Łobacz, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa, Chełmskie Towarzystwo Naukowe, Chełm 2014.
- Vocational training. Some problems and contexts*, red. H. Bejger, H. Rusyn, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa, Chełmskie Towarzystwo Naukowe, Chełm 2016.
- Współczesna rodzina jako środowisko opiekuńczo-wychowawcze*, red. H. Bejger, O. Lisovets, R. Kartaszyńska, S. Borysiuk, Chełm-Niżyn 2016.
- Aktualne problemy społeczne w ukraińskich i polskich realiach, tendencjach, perspektywach*, red. H. Bejger, S. Borysiuk, O. Lisovets, Niżyński Państwowy Uniwersytet im. M. Gogoła, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Chełmie, Chełm-Niżyn, 2018.
- Prawa dziecka w przestrzeni życia społecznego*, red. H. Bejger, P. Skrzydlewski, Chełmskie Towarzystwo Naukowe, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Chełmie, Chełm, 2018.
- Aktualne problemy społeczne Ukrainy i Polski. Aspekt socjopedagogiczny*, red. H. Bejger, S. Borysiuk, O. Lisovets, Niżyński Państwowy Uniwersytet im. M. Gogoła, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Chełmie, Chełm-Niżyn, 2019.
- Aktualne problemy społeczne Ukrainy i Polski. Aspekty edukacyjne i socjokulturowe*: monografia, red. nauk.: H. Bejger, O. Lisovets, S. Borysiuk, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Chełmie; Chełmskie Towarzystwo Naukowe, Chełm, 2021.
- Aktualne problemy społeczne Ukrainy i Polski. Aspekty partnerstwa instytucji państwowych i organizacji pozarządowych*. Red. nauk.: H. Bejger, O. Lisovets, S. Borysiuk. Chełm: Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Chełmie; Chełmskie Towarzystwo Naukowe, 2021.

Opracowania metodyczne:

- Методика та організація соціально-педагогічного тренінгу* / Борисюк С., Бейгер Г., Конончук А., Криловець М. Ніжин, 2013.
- «Телефон Довіри» як спеціалізована соціальна служба*: навч. посіб. / Лісовець О., Бейгер Г., Плахотнік О. Ніжин: Вид-во НДУ ім. М. Гоголя, 2014. 139 с.
- Практикум із самовиховання*: навч.-метод. посіб. / Лісовець О., Борисюк С., Бутурлим Т., Бейгер Г. Ніжин: Вид-во НДУ ім. М. Гоголя, 2015. 149 с.
- Практикум із соціальної роботи*: методичні рекомендації / Борисюк С., Лісовець О., Новгородський Р., Бейгер Г. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2019. 126 с.
- Соціально-педагогічне консультування*: методичні рекомендації / Борисюк С., Бондаренко Г., Бейгер Г. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2019. 104 с.